HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א)ואמר ר' יהושע בן לוי כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים [ג]כדשמואל דאמר שמואל [א]שנוי וסת תחלת חולי כתיב בספר בן סירא כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ממטר גגים לגגו ברום הרים כרמו מעפר כרמו לכרמים:

מתני' השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו בדינר אינן נגבין לא אכל שם סעודת חתן הרי אלו נגבין [ב]שלח סבלונות מרובין שיחזרו עמה לבית בעלה הרי אלו נגבין סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה אין נגבין:

גמ' אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא פשיטא דינר תנן מהו דתימא הוא הדין דאפילו פחות מדינר והאי דקתני דינר אורחא דמילתא קתני קא משמע לן אבל תנן שתה מאי הוא תנן שלוחו מאי שם תנן שגר לו מאי תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו מאה קרונות של כדי יין ושל כדי שמן ושל כלי כסף ושל כלי זהב ושל כלי מילת ורכב בשמחתו והלך ועמד על פתח בית חמיו והוציאו כוס של חמין ושתה ומת וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים לאושא ואמרו סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין ושאין עשוין ליבלות נגבין שמע מינה אפילו שתה שמעת מינה אפילו פחות מדינר אמר רב אשי מאן לימא לן דלא שחקי ליה מרגניתא דשויא אלפא זוזי ואשקיה שמעת מינה אפילו שגרו לו דלמא כל פתח בית חמיו כבית חמיו דמי איבעיא להו מהו [ג]שישלש שבח סבלונות מהו כיון דאי איתנהו לדידיה הדרי ברשותיה שבוח או דלמא כיון דאי אבדי או מגנבי בעי שלומי ליה ברשותא דידה שבוח תיקו בעי רבא סבלונות העשוין ליבלות ולא בלו מהו תא שמע וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין ושאין עשוין ליבלות נגבין מאי לאו אע"ג דלא בלו לא [ג]דבלו תא שמע סבלונות מועטין שתשתמש בהן והיא בבית אביה אין נגבין תרגמה רבא בייבא וסבכתא אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצרת מאי קא משמע לן איבעית אימא חשיבותא דארץ ישראל קמ"ל ואיבעית אימא דאי טעין טעניה טענה אמר רב יהודה אמר רב מעשה באדם אחד שאמרו לו אשתו תותרנית היא ונכנס אחריה לחורבה לבודקה אמר לה ריח צנון אני מריח בגליל

אמרה

ואמר ר' יהושע בן לוי כתיב כל ימי עני רעים והא איכא שבתות וימים טובים. שיש לו מנות ומזונות שהיו מחלקין לעניים מערב שבת לערב שבת אלא כשמואל אתא קרא לאשמועי'. וכולה ר' יהושע קאמר לה: **שינוי ווסת.** (א) חוק כמו עני שכל ימות החול אוכל פת חריבה ובשבת אוכל בשר: הכי גרסי' **תחלת חולי.** מתוך כך מתחיל לחלות. ואית דגרסי חולי מעיים: **כתיב בספר בן סירא.** שלמה כתב כל ימי עני רעים [משלי טו] אבל בלילות כשישן יש לו מנוחה ובן סירא אומר אף הלילות אין לו מנוחה כי בשפל גגים גגו ונמלא דלף טורדו ביום סגריר: **מעפר כרמו לכרמים.** זבל (ב) ואשפה שהביא לכרמו נשפך לכרמים אחרים שהוא במקום רעוע בהרים ובסלעים במקום שאין עשיר חפץ בו נופל למטה בכרמים של עשירים שהם במקום טוב ומדרון ונוח לעסוק בהן: **מתני' השולח סבלונות.** מנהג חתנים לאחר קדושין למחרת שולח לבית חמיו לכבוד אשתו תכשיטין ומיני פירות וכלי יין וכלי שמן ופעמים אוכל שם עמה: **אינן נגבין.** אם מת הוא או שמתה היא או שחזר בו ורוצה לגרשה שמחמת חיבת שמחת אכילה שאכל ושתה ושמח עמהן מחל סבלונות העשוין ליבלות אבל אין עשוין ליבלות הדרי אע"פ שאכל ושתה עמהן כדתניא בגמ'. ובסבלונות סתם מיירי דהא לקמן מפליג בסבלונות ששלח כדי שיבאו עמה לבית בעלה לסבלונות ששלח כדי שתשתמש בבית אביה והנהו לא תלו באכילת חתן מכלל דרישא בסתם סבלונות והנהו תלויין בסעודת חתן אם אכל עמהן מחולין ואם לאו נגבין: **שלח סבלונות מרובין.** ופירש כדי שיבואו עמה לבית בעלה. וה"ה למועטים אם שלחן לכך אלא אורחא דמילתא נקט מרובים רגיל לשלוח ולפרש כדי שיבואו עמה לבית בעלה ומועטין כדי שתשתמש בהן בבית אביה: **גמ' אמר רבא דוקא.** אכל שם סעודת חתן בדינר תנן אין נגבין אבל פחות מדינר לא מחל מידי: **אורחא דמילתא קתני.** שיעור אכילת אדם בדינר כדאמרן ד) עד זוזא אכלי בכרסיה: **הוא תנן.** דקתני אם אכל שם דמשמע הוא עצמו: **שיגרו לו.** לחתן מן סעודתם בביתו מאי: **ורכב בשמחתו.** מתוך שמחת הון רב ששלח לבית חמיו שתה על סוסו ומת אח"כ קודם נשואין: **באושא.** כשהיתה סנהדרין לשם דאושא היא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאיתא במס' ראש השנה (דף לא.): **סבלונות העשוין ליבלות.** קודם נשואין אין נגבין דהנהו מחולין בסעודת חתן בדינר כדפרישית במתני': **ושאין עשויין ליבלות.** כגון תכשיטי זהב וכסף: ה"ג **ש"מ אפי' פחות מדינר.** ותקשי לרבא: **מאן לימא לן דלא שחיקי ליה מרגניתא.** בכוס החמין שכן דרך השרים שותין אותו לרפואה: **אפי' שיגרו נמי.** שהרי שתה כשהוא רוכב סוסו לפני פתח בית חמיו: **כבית חמיו דמי.** אבל שגרו לו בביתו איבעיא לן: **שבח סבלונות מהו.** היכא דהדרי סבלונות מי הדרי שבח שהשביחו כגון שלח לבית חמיו צאן ובקר וילדו: **בעי רבא סבלונות העשוים ליבלות.** דאמרן דלא הדרי אם לא בלו בשעת חזרה אותן שאין עשוין ליבלות מי הדרי עמהן או לא: **תא שמע סבלונות מועטין שתשמש בהן והיא בבית אביה אין נגבין.** בשלמא הך קמייתא כיון דקתני עשויות ליבלות מצית לאוקמה בדבלו אבל הכא מילתא דפסיקא קתני שתשתמש בהן בבית אביה אע"פ שישנן בעין. ומיהו הוה מצי לתרוצי ה)(כשאין עשוין ליבלות או) כשעשוין ליבלות ובלו אלא רבותא אשמועי' אפי' כשעשוין ליבלות ולא בלו: **כגון בייבא וסיבכתא.** מיני צעיפים וקישורי נשים שהן דבר מועט ומחיל להו לגמרי לא שנא בלו ולא שנא לא בלו אבל תכשיטין חשובין תיבעי לך: מצאתי גירסא בפר"ח ו) שאינה בספרים שלנו **הא דאמר רבא דוקא דינר.** כלומר שאם אכל בבית חמיו מה ששוה דינר או שתה יין אבל פחות מדינר לא ועלה אמרי' מהו שישלש בסבלונות ועלתה בתיקו פירוש אם שלח סבלונות בק' מנה ואכל בבית חמיו בדינר זכו בבית חמיו בכל הסבלונות והשתא דאכל בחצי דינר יזכו לחצי הסבלונות והוא הדין לשליש ולרביע וזהו פירוש מהו שישלש בסבלונות ועלתה בתיקו: **וכלי פשתן.** כלים מפשתן חדש: **שבחא דא"י.** שממהרת לבשל פירותיה בעצרת: **דאי טעין טעניה טענה.** אי הדרי סבלונות וטעין יין ושמן שלחתי לך בעצרת לא הוחזק בדאי בכך והדרי ליה: **שאמרו לו אשתו תותרנית היא.** חולי הוא שאינה יכולה להריח ומום שבסתר הוא ותנן בהמדיר בכתובות (דף עב:) המקדש את האשה ע"מ שאין בה מומין ונמצאו עליה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה כו' עד וחכ"א במה דברים אמורים במומין שבסתר כו' וזה האיש לא קבל עליו את המומין ואם קדשה סתם וכנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא בלא כתובה ומיהו גט בעיא כדמפרש בגמרא בפרק המדיר [שם עג:]: **נכנס אחריה לחורבה לבודקה.** שם ונשא עמו בתוך חיקו לנון לנסותה אם תריח. ויש מפרשים כותבת נטל בתוך חיקו ולא לנון. וקרוב לגליל היה מעשה: **אמר לה ריח לנון אני מריח בגליל.** לנסותה אם תריח שמתוך דבריה ניכר אם תריח ועל הלנון שבתוך חיקו אמר. וללישנא דמפרש שכותבת היה עמו לכך אמר לה ריח לנון לדעת אם תשיבנו דבר לאמר ריח כותבת אני מריחה ולא ריח לנון:

אמרה

סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין. והא דתנא מרובין שתביא עמה מבית אביה לבית בעלה הרי אלו נגבין היינו אין עשוין לבלות ומועטין היינו עשוין לבלות [א] א"נ במועטות בעינן דוקא שאין עשוי לבלות אבל במרובים אפי' בבלות נמי נגבין: **איבעיא** להו מהו ז) שתשלש. פי' אמילתא דרבא קאי דאמר דוקא אכל דינר אבל פחות מדינר לא וקא אמר אם אכל פחות מדינר מהו שתגבה לפי מה שאכל אם אכל חצי דינר תגבה החצי [ב] ולישנא דתשלש כמו משלשין בממון ואין משלשין במכות (מכות דף ה.) מ"ר: **תרגמה** רבא בייבא. פי' רבינו שמואל דה"ה דהוה מצי לשנויי לא והוא דבלו ור"י אומר דבשלמא בברייתא מיירי בבלו אלא מתני' דלא מיירי בבלו לא מיתוקמא בבלו:

נכנס

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין קא., (ב) שם כתובות קי: נדרים לז:, (ג) [ברי"ף והרא"ש איתא שישלש], (ד) [לעיל קמה:], (ה) רש"ל מ"ז, (ו) [וכן גירסת הערוך ערך סבלונות], (ז) [עי' גירסת ר"ח שכתב הרשב"ם ד"ה מצאתי],

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה שינוי ווסת וכמו עני כצ"ל ותיבת חוק נמחק: (ב) ד"ה מעפר וכו' זבל שהביא כצ"ל ותיבת ואשפה נמחק וכ"ב אשפה הוא המקום שמניחים הזבל לשם כדלעיל דף עח ע"ב:

מוסף רש"י

והא איכא שבתות וימים טובים. שאין לך עני שבישראל שאין לו מעדנים (סנהדרין ק.). **שנוי וסת.** משנה וסת ואוכל יותר, שאינו רגיל לאכול, היינו תחילת חולי מעים, לפיכך אפילו שבתות וימים טובים רעים לו (שם). **ברום הרים כרמו.** שאין בידו ממון לקנות במקום טוב וקונה בראש ההר וכל זבלים שהוא מוציא לו נופל וזב לכרמים שתחתיו (כתובות קי:).

מוסף תוספות

א. ומרובין ומועטין לאו דוקא אלא מתקיימין קרי מרובין אע"פ שהן מועטין לפי שהן עומדין בריבויין ונגבין ואע"פ שאכל ושאין מתקיימין קרי מועטין לפי שהן מתמעטין והולכין וכיון שאכל אין נגבין. ר"ן. ב. מי אמרינן כי אמר רבא דוקא דינר היינו לענין חזרת הכל, או דילמא אפי' לענין חזרת במקצת דפחות מדינר לא תחזיק כלום. ריטב"א.

רבינו גרשום

שינוי ווסת. שאוכל יותר ממה שהוא רגיל מזיק לו למעיו: (א) אותו שגגו נמוך משאר גגות וכרמו גבוה משאר כרמים ימיו רעים: **פיסקא** השולח סבלונות לבית חמיו. כעין שרגילין לעשות חתנים למחרת של קדושין שולח החתן סבלונות שלו דורון לבית חמיו כגון בהמות וכדי יין וכדי שמן ועושה סעודה ואוכל עמהן. אם שלח שם אפי' שוה מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפי' שוה דינר בלבד ומתה היא או הדרא בה אין נגבין שעל דעת סעודה שלח ואגב שאכל שם סעודת חתן בדינר מחל לו הכל. לא אכל שם סעודת חתן בדינר לא חשיב וגובין הכל: שלח שם סבלונות מרובין. מלבושים ותכשיטין כסף וזהב על מנת שתביאם עמה לבית בעלה בשעת חופה: הרי אלו נגבין. אפי' אכל שם בדינר לפי שלא עביד אינש דמחיל כולי האי: סבלונות מועטין. מלבושין שאין יקרין שתשמש בהן בסעודה בבית אביה: אין נגבין. אפי' לא אכל שם בדינר דמחיל להו הואיל דמועטין הן: אמר רבא דוקא כשאכל שם שוה דינר אין נגבין אבל פחות מדינר נגבין: אורחא דמילת' היא דעד דינר רגילי אינשי למיכל בסעודה

סב א מיי' פ"ד מהל' דעות הלכה כא:

סג ב ג מיי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הלכה כא, כב טור ושו"ע אה"ע סי' נ סעיף ג:

רבינו גרשום (המשך)

כדאמרי' לעיל עד זוזי אתי בכרסיה והוא הדין דאפי' פחות מדינר קמ"ל דוקא דינר דבדינר מחיל ולא בבציר: אבל בדינר תנן. נגבין: שתה בדינר ולא אכיל מאי. מי אמרינן שתיה בכלל אכילה וכאכל דמי או דלמא כמו שלא אכל דמי ונגבין: אבל שם שלוחו חתן [תנן] אבל שם שלוחו ולא הוא מאי. נגבין או אין נגבין: אם אכל שם בבית חמיו תנן שיגרו לו בביתו מסעודתם שוה דינר מאי. מי אמרי' בבית חמיו דוקא דאין נגבין אבל כאן לא או דלמא לא שנא: כוס של חמין. מזוג בחמין: שתה ומת. הכי אידע לו ולא משום כישוף: זו הלכה של מעשה העלה רבי אחא כו' סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין כגון בהמות וכדי יין דלמישחט ומיכל קיימי דאסוחי אסח דעתי' מינייהו: שאין עשויין ליבלות. כגון כלי כסף וכלי זהב וכלי מילת נגבין. דהכי אמרי' לעיל: ש"מ אפי' פחות מדינר. דהאי כוס של חמין לא היה שוה דינר ואפ"ה אמרו חכמים דאין נגבין: אמר רב אשי. מהא ליכא למשמע מינה דמאן לימא לן דלא שחיק ליה בההוא כוס מרגניתא שויא אלפא זוזי דהכי רגילי אינשי לשחוק מרגניתא במשקה משום רפואה: ש"מ אפי' שגרו לו. נמי אין נגבין משום דהוציאו לו לחוץ כוס של חמין: איבעיא להו. הא פשיטא לן דסבלונות העשוין ליבלות אם אכל שם בדינר אין חוזרין. שבח סבלונות מהו. אם לא אכל שם בדינר דנגבין הסבלונות העשוין ליבלות אם השביחו כגון ששלח בהמות לבית חמיו וילדו מהו חוזר אותו שבח או לא. מי אמרינן אותן עצמן ששלח הדרי אבל שבח דלא שלח הוא כגון הוולדות לא הדרי או דלמא כיון דמכח אותן שלח באין הדרי: בעי רבא. אם אכל שם בדינר ונשתיירו שם מסבלונות העשוין ליבלות ולא בלו כגון שנשתיירו עדיין הבהמות בחיים מהו חוזר או לא. מי אמרינן הואיל דלא בלו בעינייהו קיימי וחוזרין או דלמא הואיל ועשוין ליבלות כמאן דבלו דמיין ואין חוזרין: ת"ש סבלונות מועטין שתשמש בהן בבית אביה. כגון מלבושין שאין יקרים כל כך ולובשת אותן תדיר בכל יום הרי אלו אין נגבין. ש"מ סבלונות העשוין ליבלות אע"פ שלא בלו אין נגבין: תרגמה רבא. לעולם אימא לך סבלונות העשוין ליבלות אע"ג דלא בלו (אין) נגבין והכא טעמא מאי בייבא וסבכתא עסקי' בקישוריא ובמה של ראשה ולאו דבר חשוב הוא ובמתנה יהבה לה: מעשה כו' מאי אתא לאשמועי'. שגר אם לא שגר: שבחא ארץ ישראל. שמבכרת פירותיה בעצרת: ואי בעית אימא. הא קמ"ל דאי טעין ואמר שלחתי לך בעצרת יין חדש ושמן חדש לאו גוזמא היא דארץ ישראל מבכרת פירותיה היא: אשתך תותרנית. מטומטרית שאינה מריח שום ריח ומום שבסתר הוא דמותר לגרשה. איכא דאמרי ארוסה היתה.

(א) נראה דל"ל אף לילות שגגו נמוך וכו' משאר כרמים ולכן ימיו ולילותיו רעים.